

INCEST TRAUMA CENTAR - BEOGRAD

Adresa: Mačvanska 8

11000 Beograd, Republika Srbija

Tel./fax + 381 11 386 13 32

e-mail: itcentar@eunet.rs

website: www.incesttraumacentar.org.rs

SAOPŠTENJE INCEST TRAUMA CENTRA - BEOGRAD

**POVODOM SVETSKOG DANA PREVENCIJE ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA DECE
(19. NOVEMBAR)**

Povodom 19. novembra kada obeležavamo Svetski dan prevencije zlostavljanja i zanemarivanja dece, Incest Trauma Centar - Beograd želi da obavesti javnost da je od sada rad na prevenciji seksualnog nasilja naš trajni strateški fokus. Da podsetimo, za period 2009-2015, sprečavanje seksualnog nasilja smo definisale kao prioritetni identitet Incest Trauma Centra - Beograd, dok od sada oblast prevencije čiji je sastavni deo edukacija - postaje naše trajno osnovno angažovanje. Ovim najavljujemo dodatno razvijanje naših identiteta Centra za prevenciju seksualnog nasilja i Trening Centra.

Istovremeno, delatnost iz našeg identiteta Kriznog centra se ubuduće realizuje kroz:

1. Rešavanje slučajeva seksualnog nasilja prijavljenih u okviru naših preventivnih programa koji nose opšti naziv „Zdravi izbori za decu“, i
2. Pripremu dece i žena koje su preživle nasilje za kvalitetno učešće u krivičnom postupku
3. Edukativne grupe samopomoći za adolescentkinje i žene koje su preživle seksualno nasilje
4. Edukativne grupe samopomoći za osobe od podrške deci i odraslim osobama koje su preživle seksualno nasilje
5. Usluge stručnih konsultacija iz oblasti emocionalnog, fizičkog i seksualnog zlostavljanja dece i žena namenjene zaposlenima u drugim ustanovama i organizacijama koje rade na rešavanju ovih slučajeva.

Podsećamo: Incest Trauma Centar - Beograd je imenovan za Republiku Srbiju za zvaničnog nosioca Kampanje Saveta Evrope koja nosi naziv "1 OD 5". Reč je o potpisanom Sporazumu

između Saveta Evrope u Strazburu i Incest Trauma Centra - Beograd koji se tiče našeg vođenja Kampanje Saveta Evrope protiv seksualnog zlostavljanja dece, zasnovane na Lanzarot Konvenciji. Naziv Kampanje, "1 od 5" ("JEDNO OD PETORO"), dat je u skladu sa zvaničnim podatkom Saveta Evrope da je jedno od petoro dece u Evropi preživelo seksualno nasilje. Incest Trauma Centar - Beograd, ženska nevladina specijalizovana služba za društveni problem seksualnog nasilja sa 21 godinom iskustva u radu - najstarija ove vrste u Srbiji - imenovan je za zvaničnog nosioca u punom trajanju Kampanje, ZAKLJUČNO SA 2015. GODINOM.

Kampanja "1 od 5" ima svoje **tri dimenzije**: a) podizanje svesti javnosti o temi seksualnog nasilja nad decom b) uticaj na zakonodavstvo i obrazovanje i c) parlamentarna dimenzija. Zadatak Incest Trauma Centra - Beograd je razvijanje svih triju dimenzija - zajedno sa izabranim saradničkim ustanovama/organizacijama i izabranim pojedincima - kao i koordinacija svih dimenzija.

U Srbiji ne postoji podatak o tome koliko je dece preživelo seksualno nasilje. Još uvek nije urađena Nacionalna studija kojom bi javnost bila obaveštena o "sivoj brojci".

Zaključno sa septembrom 2009. godine kada je urađen prethodni 15-ogodišnji presek statističkih podataka Incest Trauma Centra - Beograd, uzorak koji je ušao u obradu je bio zasnovan na 9 prijavljenih slučajeva seksualnog zlostavljanja dece nedeljno čiji su celokupni parametri dubinski poznati. Ovi statistički podaci su **uvršteni u Nacionalnu strategiju za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici Ministarstva za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku Republike Srbije u junu 2011. godine.**

VAŽNO! Tokom poslednjih 5 godina, naša služba je radila fokusirano na prevenciji seksualnog nasilja i s tim u vezi u okviru svog Kriznog centra ograničila broj slučajeva koji smo primile u rad i koji su ušli kasnije u uzorak koji se obrađuje. Uzorak u periodu 2009-2014 god. je zasnovan na 7 prijavljenih slučajeva nedeljno čiji su celokupni parametri dubinski poznati i oni su ušli u obradu. **TO NE ZNAČI DA JE BROJ PRIJAVLJENIH SLUČAJEVA U OPADANJU.** Istovremeno, ovaj broj ne predstavlja ukupan broj primljenih prijavi, kao ni pruženih stručnih konsultacija drugim ustanovama u organizacijama u čijim slučajevima smo učestvovala u rešavanju. Ovaj broj takođe ne odražava ukupan broj prijavljenih slučajeva seksualnog nasilja nad decom u Republici Srbiji. Taj podatak bi bio postignut po uspostavljanju koordinisane evidencije prijavljenih slučajeva različitim službama u zemlji koje su odgovorne za zaštitu deteta od seksualnog nasilja.

Sažetak statističkih podataka Incest Trauma Centra - Beograd

koji se tiču prijavljenih slučajeva seksualnog nasilja preživljenog u detinjstvu

sa teritorije Srbije u periodu 2009-2014 godine

* Uzorak je reprezentativan i zasnovan na proseku od 7 prijavljenih slučajeva seksualnog nasilja nedeljno. Uzrast osoba koje su preživele seksualno nasilje u detinjstvu se kreće od 2 godine i 5 meseci do 63 godine. Navedeni podaci predstavljaju prosek u naznačenom periodu za redovno praćene parametre.

** Za period 1994-2009 god. Sažetak statističkih podataka Incest Trauma Centra - Beograd koji se tiču prijavljenih slučajeva seksualnog nasilja preživljenog u detinjstvu sa teritorije Srbije uvršten je u Nacionalnu strategiju za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici Ministarstva za rad, zapošljavanje i socijalnu politiku Republike Srbije u junu 2011. god. Pogledati www.incesttraumacentar.org.rs

Baza podataka Incest Trauma Centra - Beograd pokazuje da su od petoro dece koja su seksualno zlostavljana četvero ženskog pola i jedno muškog pola. Dečaci su preživeli seksualno nasilje u 16.78%. Polna struktura počinitelaca seksualnog zlostavljanja dece: u 90.19% u pitanju su osobe muškog pola i 9.81% ženskog pola. U 42.15% počinitelj seksualnog nasilja nad detetom je biološki otac (najčešći vid incesta je otac-kćerka), dok je u 50.64% počinitelj figura oca (zbirno, redosledom učestalosti: otac, očuh, hranitelj, usvojitelj). U 21.61% počinitelj je osoba van porodice poznata detetu (porodični prijatelj, komšija, „privatni“ profesor), dok su 10.02% činili maloletni počinioci seksualnog nasilja (prevashodno vršili zlostavljanje unutar vršnjačke grupe, zatim unutar porodice i unutar ustanova socijalne zaštite gde su deca na trajnom smeštaju). U periodu 2009-2014, 100% počinitelaca su bile osobe poznate detetu. Korišćene su sledeće nasilne seksualne radnje: opsceni telefonski pozivi, pokazivanje inače pokrivenih delova tela, voajerizam, milovanje, snimanje pornografskih fotografija, pokušaj da se obavi seksualni odnos, silovanje, incest i dečija prostitucija. Iako je najčešće zlostavljanje vršeno prema jednom detetu od strane jednog počinitelca i jedan počinitelj je najčešće zlostavljao jedno dete, neophodno je obratiti pažnju na to da je jedno dete bilo zlostavljano od strane 3 i više počinitelaca u 7.48% i da je jedan počinitelj zlostavljao dvoje dece u 6.17% i troje i više dece (serije) u 9.22%. Uzrast prvog incidenta seksualnog nasilja je u proseku 5 godina i 4 meseca. Trajanje je zabeleženo kao višemesečno u 30.73% i višegodišnje 69.27%. Višegodišnje zlostavljanje je u proseku iznosilo iznad šest godina. Fizička prinuda je korišćena u 23.07% i to prema adolescentima ili u okviru porodica u kojima je figura oca nasilna emocionalno i fizički prema majci. U 57.69% prijavljivanje je izvršeno iz akutne situacije (seksualno nasilje u toku). Period između prvog incidenta zlostavljanja i prijavljivanja iznosi 8 godina i 5 meseci. Prijavu seksualnog nasilja su najčešće izvršili: u 54.34% sama osoba koja je preživela i majka deteta u 30.60%. Majke najčešće prijavljuju za decu mlađu od 12 godina, prijavljuju iz akutne situacije i to ima za rezultat zaustavljanje nasilja. Osobe van porodice su seksualno nasilje nad detetom prijavile u 5.33%. Obraćanje državnim ustanovama pre dolaska u Incest Trauma Centar -

Beograd je zabeleženo u 44.35% i to su, prema redosledu učestalosti, ustanove: CSR, policija, tužilaštvo, zdravstvo, i dr. Incest Trauma Centar - Beograd je pružio svoje usluge psihološke asistencije u 84.13% kroz lični kontakt u kratkom ili dugom vremenskom periodu, 7.08% telefonskim putem i 8.79% putem elektronske pošte/skajpa. Usluge su pružene detetu / odrasloj osobi koja je zlostavljana u detinjstvu, kao i osobi koja je od podrške detetu (nenasilna).

OPŠTA OCENA PETOGODIŠNJEG PERIODA BAZIRANA NA OBJAVLJENIM STATISTIČKIM PODACIMA (2009-2014)

U periodu septembar 2009 - septembar 2014, Incest Trauma Centar - Beograd je zabeležio u proseku 7 prijavljenih slučajeva seksualnog nasilja nad decom nedeljno. U 100% počinioc je bio detetu poznata osoba (jednako za period 2005-2009). U 78.39% počinioc je član porodice, najčešće biološki otac. Devojčice su najčešće mete 83.22%. U 55.65%, naša služba je predstavljala prvo mesto kojem su slučajevi prijavljeni. U 92.11 % slučajeva nije započet krivični postupak. *Za slučajeve koji su presuđeni i svi se odnose na decu ispod 12 godina, krivični postupak je u proseku trajao 3 godine i 3 meseca.* U proseku, kazna je iznosila 1 godinu i 2 meseca. Uзраст osoba koje su preživle seksualno nasilje u detinjstvu se kreće od 2 godine i 5 meseci do 63 godine. 48.42 % ukupnog broja osoba koje su se obratile našoj službi da prijave seksualno nasilje u ovom petogodišnjem periodu, činile su punoletne osobe koje su preživle seksualno zlostavljanje u detinjstvu. Za 31.41% punoletnih osoba koje su nam se obratile, period između prvog incidenta zlostavljanja i prijavljivanja iznosio je 13 godina i 7 meseci.

61.28% ukupnog broja prijavljenih slučajeva je sa područja Beograda. U odnosu na geografsko područje, obrazovanje, rasu ili ma koju drugu različitost, ne može se naglasiti bilo koja specifičnost ili veća rasprostranjenost seksualnog nasilja nad decom. Jednako kao od 1994. godine, isključivo napominjemo da se tajna duže krije u urbanim sredinama i, uslovno rečeno, visoko intelektualnim slojevima - tajna se duže krije, duže se o seksualnom nasilju čuti pre nego što je obelodanjeno, a ne da je rasprostranjenije i ne da se češće dešava.

U periodu septembar 2012 - septembar 2014, 36.26% su činili slučajevi zlostavljanja dece do 10 godina. U proseku, zlostavljanje dece najmlađeg uzrasta je trajalo 3 godine i 2 meseca (gotovo trećina njihovog života i ovo su slučajevi koji su kasnije

najčešće bili u krivičnom postupku koji izuzetno dugo traje čime se direktno sprečava da dete nastavi život). Ove slučajeve najčešće karakteriše prethodno prisutno nasilje u partnerskom odnosu gde je majka deteta bila izložena nasilju od strane partnera i u izvesnom trenutku odlučuje da izađe iz partnerske zajednice i zaštiti sebe i dete. Na žalost, u praksi je preživljeno nasilje na strani majke za nju otežavajuća okolnost, na primer, na sudu, jer se u njen iskaz u vezi zlostavljanja deteta manje veruje.

U ovom periodu je nastupio porast prijavljivanja seksualnog zlostavljanja koje se događa u okviru vršnjačke grupe (u pitanju su maloletni počinioci) i ovaj vid zlostavljanja je potpomognut modernim tehnologijama i društvenim mrežama. U 4.15% se radilo o (ponovljenom) grupnom silovanju devojčice od strane vršnjaka koji su joj poznate osobe, a da je zid ćutanja izuzetno snažan zbog njenog straha od osude okoline. Da li će obelodaniti zlostavljanje, devojčice najpre procenjuju na osnovu prethodnog poznavanja reakcija okoline upravo putem društvenih mreža, kao i reakcija članova porodice za drugu životnu teškoću u vezi koje im se ranije obraćala. U obe opcije, saopštavaju da očekuju okrivljavanje i to ih sprečava da obelodane odgovornost počinitelaca i potraže pomoć, čime ostaju u ranjivom položaju da se viktimizacija ponovi.

Za 6.19% prijavljenih slučajeva zlostavljanja u okviru hraniteljskih i usvojiteljskih porodica, beležimo da se prevashodno radilo o slučajevima gde je jedno dete na hraniteljstvu i da je nedostajalo blagovremeno informisanje hraniteljki da dete ima predistoriju seksualnog nasilja, a o čemu saznaje: A) kad se završi period adaptacije deteta u novoj sredini i ono počne da se oseća kao član(ica) porodice i dovoljno bezbedno da saopšti ili B) hraniteljka uočava znake upozorenja, mahom kroz promene u ponašanju deteta. Tada najčešće, iako u sasvim novoj situaciji, hraniteljke odmah prijavljuju centrima za socijalni rad i traže pomoć. U slučajevima gde je prijavljeno seksualno nasilje među decom koja su na hraniteljstvu u okviru iste porodice, radilo se o zlostavljanju devojčica od strane dečaka i u rešavanju ovih slučajeva, neophodno je jasno i dosledno rešavanje slučajeva od strane centara za socijalni rad. I dalje, u okviru procesa pripreme porodica za hraniteljstvo i usvajanje izostaje: 1. Detaljna procena budućih staratelja da li su sposobni da zlostavljaju decu (instrument matrice procene rizika u redovnoj upotrebi) i 2. Edukovanje budućih staratelja o temi nasilja nad decom i ženama. U socijalnoj zaštiti je neophodno da se stremljenje da se proces deinstitutionalizacije po svaku cenu prikaže kao uspešan model, zameni za odgovorno procenjivanje i praćenje budućih staratelja (hranitelji, usvojitelji). Zaštićeno dete čini model uspešnim.

U ovom petogodišnjem periodu, beležimo da su se odrasle osobe koje su preživele seksualno nasilje u detinjstvu dodatno ohrabrile da saopšte svoje iskustvo i aktivno rade na oporavku, često navodeći da im je u tome kao podsticaj bio dragocen film Incest Trauma Centra - Beograd „**Novo je da sam bila zlostavljana**“ zasnovan na istinitim svedočenjima osam odvažnih žena koje su se ranije obraćale našoj službi. Film smo ustupile na trajno emitovanje RTV B92, redovno se reprizira i koristi se u redovnoj nastavi u srednjim školama u Srbiji. Podsećamo da je 2010. godine, Incest Trauma Centar - Beograd za svoj film primio državnu nagradu „za poseban doprinos podizanju svesti o neprihvatljivosti seksualnog i rodno zasnovanog nasilja“ od Ministarstva za socijalnu politiku Srbije. U novembru 2014., naše profesionalno osoblje je pozvano na stručnu međunarodnu Konferenciju ICSOR 2014 u Lisabonu, Portugal, da predstavi rezultate na koji način ovaj film poboljšava u Srbiji vidljivost osoba koje su preživele seksualnu traumu i utiče na oporavak.

Činjenicu da nam je prijavljena većina slučajeva (78.39%) gde je počinitelj bio član porodice, razumemo kao neprocenjivo poverenje naših klijentkinja i klijenata.

Zakonodavstvo

U aprilu 2013., Parlament Republike Srbije je usvojio Inicijativu Incest Trauma Centra - Beograd ZA ukidanje zastarevanja seksualnih delikata počinjenih prema deci, čime je, nakon Velike Britanije, Srbija postala druga zemlja u Evropi gde zakonodavac prepoznaje dugotrajne efekte seksualne traume (za razliku od dotadašnje regulative koja je nametala da počinitelj može biti procesuiran samo šest godina nakon poslednjeg incidenta seksualnog nasilja nad detetom) i omogućava osobi koja je preživela seksualno nasilje u detinjstvu da onda kada ima psihičku snagu i društvenu moć za ravnopravnije učešće u krivičnom postupku - to i učini. ITC je podneo zvanično svoju Inicijativu i intenzivnim radom doprineo ovoj istorijskoj promeni zakona. U saradnji sa Ženskom parlamentarnom mrežom, Odborom za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova i Odborom za prava deteta, postignuto je da je mera ukidanja zastarevanja uneta u *Zakon o posebnim merama za sprečavanje vršenja krivičnih dela protiv polne slobode prema maloletnim licima.*

Iz svakodnevnog direktnog rada u oblasti seksualnog nasilja, Incest Trauma Centar - Beograd poseduje saznanja koliko je mera ukidanja zastarevanja seksualnih delikata počinjenih prema deci pozitivno primljena od strane samih osoba koje su preživele seksualno nasilje i njihovih najbližih od podrške. Nasuprot tome, izražavamo

zabrinutost zbog nedostatka informisanja javnosti o sprovođenju *Zakona o posebnim merama za sprečavanje vršenja krivičnih dela protiv polne slobode prema maloletnim licima* (u javnosti poznat kao „Marijin zakon“).

Pohvaljujemo činjenicu da je pred usvajanje *Zakona o posebnim merama za sprečavanje vršenja krivičnih dela protiv polne slobode prema maloletnim licima*, Incest Trauma Centar – Beograd bio konsultovan od strane Parlamenta RS (Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova). Tom prilikom, u javnosti smo objavile naše sugestije koje su i sada na snazi i imaju svoje utemeljenje u praksi:

- **ZAHTEV 1:** Neophodnost primene Zakona – važna nadzorna funkcija Parlamenta RS
- **ZAHTEV 2:** Za učinioca krivičnog dela iz oblasti seksualnih delikata nad detetom - Trajna zabrana sticanja javnih funkcija i trajna zabrana zasnivanja radnog odnosa, odnosno obavljanja poziva ili zanimanja koje se odnosi na rad sa maloletnim licima (umesto 'traju 20 godina' potrebno da stoji 'trajno' – praksa već pokazuje da se ne poštuje ni postojeća regulativa)

Pravne posledice osude - Član 6. - umesto 'traju 20 godina' potrebno da stoji 'trajno'

“Правне последице осуде из става 1. тач. 3) и 4) овог закона трају 20 година. Време provedeno на издржавању казне затвора не урачунава се у време трајања правне последице осуде.”

- **ZAHTEV 3:** Za učinioca krivičnog dela iz oblasti seksualnih delikata nad detetom – Značajno oštrija kazna ukoliko prekrši zabranu prestanka vršenja javnih funkcija (pooštriti sada postojeću kaznu zatvora od 30 do 60 dana)

Prekršaji učinioca krivičnog dela - Član 16. - potrebno pooštriti kaznu zatvora za stav 1

Казном затвора од 30 до 60 дана казниће се за прекршај учинилац кривичног дела из члана 3. овог закона ако:

- 1) *прекрши правну последицу осуде из члана 6. став 1. овог закона;*

ZAHTEV 4: Obzirom da su u Srbiji 78.39% počilaca seksualnog nasilja nad decom članovi porodice, a u cilju usklađivanja sa Lanzarot Konvencijom koja posebno skreće pažnju na mere bezbednosti za žrtvu seksualnog nasilja (u ovoj sugestiji saglasnost i sa Zaštitnikom građana u 2013.):

- a) „kada postoji opasnost da bi učinilac prema oštećenom mogao ponovo učiniti krivično delo – Meru zabrana približavanja i komunikacije sa oštećenim sud će uvek izreći učiniocu krivičnog dela protiv polne slobode“.
- b) udaljenje iz porodičnog domaćinstva
- c) zabrana pristupa Internetu – Meru bezbednosti zabrana pristupa Internetu sud može izreći učiniocu koji je krivično delo učinio putem Interneta ako postoji opasnost da će zloupotrebom Interneta ponovo učiniti krivično delo.

ZAHTEV 5: Obzirom da se ovim Zakonom stavlja pažnja na odgovornost aktera u lancu koji su zaduženi za primenu Zakona i nadzor učinioca krivičnih dela iz oblasti seksualnih delikata nad decom, a koji tokom vršenja svoje delatnosti u cilju primene Zakona potencijalno mogu imati saznanja i uvid u ponovljeno vršenje krivičnih dela od strane učinioca iz oblasti seksualnih delikata nad decom, neophodno je potcrtavanje zakonske obaveze prijavljivanja ovih krivičnih dela. Ozbiljan nedostatak u Srbiji je neprimenjivanje sankcije za neprijavlivanje krivičnih dela. Podatak Incest Trauma Centra – Beograd sa kojim je javnost već upoznata upozorava da je samo 5% građanki i građana u Srbiji (podatak uključuje i stručnu javnost!) spremno da prijavi seksualno nasilje nad detetom. Neophodno je da Parlament RS izvrši procenu i odluči se za način na koji će uticati da se podigne svest kako opšte tako i profesionalne javnosti da prijave sumnju ili saznanje o seksualnom nasilju, da saznaju o sankcionisanju neispunjenja ove obaveze i da se sankcija primenjuje.

- **Više o Zahtevu 5 i povezanosti zakonske obaveze prijavljivanja i edukovanosti profesionalaca iz različitih resora, pogledati niže pod "Zastupljenost različitih profila odgovornih za zaštitu deteta od seksualnog nasilja u edukativnim programima Incest Trauma Centra - Beograd".**

Reforme u obrazovanju

Ne postoji efikasnija prevencija seksualnog nasilja od učenja o ovom društvenom problemu od vrtića do fakulteta. U narednom periodu, Incest Trauma Centar - Beograd će nastaviti angažovanje u okviru naše Inicijative za uvođenje teme seksualnog nasilja u dnevni život vrtića, školski nastavni plan i program osnovnih i srednjih škola i relevantne udžbenike, a u skladu i podržavajući Poseban protokol Ministarstva prosvete za zaštitu dece i učenika od zlostavljanja i zanemarivanja. Ovo je sfera u kojoj je potrebna redovna nadzorna funkcija Parlamenta RS - jer se radi o sistemskom rešenju koje vreme i praćenje u kontinuitetu - kako bi u narednim školskim godinama od vrtića do fakulteta bilo postignuto sistemsko rešenje da kad dete u Srbiji pođe u vrtić, osnovnu i srednju školu redovno uči da prepozna seksualno nasilje i suprostavi mu se. Intenzivno ulažemo rad u ovu KONKRETNU MERU U OBRAZOVANJU kroz veliki broj preventivnih aktivnosti i uz oficijelno, potpisano savezništvo ukupno 121 državne ustanove i nevladine organizacije (od toga 59 državnih ustanova, među kojima 5 ministarstava). Naša služba na redovnoj osnovi, u skladu sa Posebnim protokolom Ministarstva prosvete Srbije proizvodi resurse za

korišćenje u okviru 11 redovnih predmeta u osnovnim i srednjim školama, kao i resurse za korišćenje u vrtićima, obzirom da su deca najmlađeg uzrasta najlakše mete za seksualno zlostavljanje.

U tom smislu, pohvaljujemo uspostavljanje Jedinice za prevenciju nasilja u okviru Ministarstva prosvete Srbije (u prvom kvartalu 2012. god.) čijim je dosadašnjim radom prvi put u zemlji tema seksualnog nasilja stavljena na javnu agendu osnovnih i srednjih škola.

Medijsko izveštavanje

Zajedno sa zaposlenima u pravosuđu, novinarke i novinari su profil koji je u najmanjoj meri pohađao edukativne programe Incest Trauma Centra - Beograd. Iz 21-ogodišnjeg iskustva naše službe u oblasti odnosa s javnošću, a u vezi teme seksualnog nasilja, neophodno je ubuduće na strani medija:

- DA RAZUMEJU DA SU GLAVNI EDUKATORI U DRUŠTVU O TEMI SEKSUALNOG NASILJA ZAJEDNO SA OBRAZOVNIM USTANOVAMA
- DA UČE o etičkom izveštavanju - što je moguće SAMO AKO UČITE O TRAUMI
- Etički izveštavati znači DA MEDIJ ZAŠTITI DETE / ODRASLU OSOBU KOJA JE PREŽIVELA SEKSUALNO NASILJE
- Etički izveštavati znači UČITI JAVNOST O TRAUMI, znacima upozorenja, rizicima, pravilnoj prvoj reakciji na obelodanjivanje deteta, izvorima pomoći I OPORAVKU
- DA IZVEŠTAVAJU U KONTINUITETU o temi seksualnog nasilja - STALNO (a NE kad se već dogodilo zlostavljanje)
- DA OBAVESTE JAVNOST O ISHODU krivičnih postupaka (presudi i eventualnoj kazni čije saopštavanje ima i preventivni karakter) - do sada je informisanje javnosti ograničeno na otkrivanje slučajeva
- DA NAUČE JAVNOST DA JE OPORAVAK MOGUĆ (a NE SUPROTNO!)
- Izveštavati:

BEZ otkrivanja identiteta žrtve i njenih najbližih

BEZ otkrivanja i detaljnog navođenja koje nasilne seksualne radnje je počinilac koristio (TO JE POSEBNO SUROVO I PONIŽAVAJUĆE PO ŽRTVU I NJENE NAJBLIŽE OSOBE OD PODRŠKE)

NE eksploatisati u javnosti pojedinačne slučajeve

BEZ SENZACIONALIZMA, JER TO ODBIJA GRAĐAN(K)E DA RAZMIŠLJAJU O TEMI SEKSUALNOG NASILJA I ANGAŽUJU SE PROTIV SEKSUALNOG NASILJA

Obaveza prijavljivanja

U periodu 2009-2014, osobe van porodice su seksualno nasilje nad detetom prijavile u 5.33%. Dakle, ponovljen je isti podatak iz perioda do 2009. Godine da je SAMO 5% GRAĐANKI I GRAĐANA U SRBIJI SPREMNO DA PRIJAVI SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE DETETA U PORODICI KOJU POZNAJU. NAZNAČENIH 5% OBUHVATA I STRUČNU JAVNOST.

Obraćanje državnim ustanovama pre dolaska u Incest Trauma Centar - Beograd je zabeleženo u 44.35%. Prema redosledu učestalosti, osobe koje su preživlele zlostavljanje obraćale su se sledećim ustanovama: CSR, policija, tužilaštvo, zdravstvo, i dr. Nedostaje pozitivna praksa prevashodnog prijavljivanja policiji da bi se seksualno zlostavljanje zaustavilo, izrekla mere bezbednosti za dete i počinilac kaznio. Umesto toga se, prijavljivanjem najpre centru za socijalni rad, pokretanje krivičnog postupka odlaže ili stavlja pod znak pitanja da li će uopšte biti izvršena prijava policiji. Isti nedostatak prakse je na strani zaposlenih u vaspitno-obrazovnim ustanovama, zdravstvenim i drugim ustanovama socijalne zaštite. Neophodno je da svi - i građanke i građani i zaposleni u ustanovama gde su deca poverena na negu i staranje - najpre prijave seksualno nasilje policiji, jer se radi o krivičnom delu.

Podsećamo: Zakonodavac u vezi obaveze prijavljivanja i sankcionisanja neispunjenja ove obaveze, nalaže sledeće:

- *Odredbom člana 263. stav 3 Porodičnog zakona („Službeni glasnik Republike Srbije, broj 18/059“) propisano je pravo i dužnost svih dečjih, zdravstvenih i obrazovnih ustanova ili ustanova socijalne zaštite, pravosudnih i drugih državnih organa, udruženja i građana da obaveste javnog tužioca ili organ starateljstva*

o razlozima za zaštitu prava deteta. Zakonik o krivičnom postupku („Službeni glasnik Republike Srbije“, broj 46/06, 49/07) u **članu 253** govori da su svi državni organi, organi teritorijalne autonomije ili organi lokalne samouprave, javna preduzeća i ustanove dužni da prijave krivična dela za koja se goni po službenoj dužnosti, o kojima su obavešteni ili za njih saznaju na drugi način. Dužnost iz stava 1. ovog člana imaju sva fizička i pravna lica, koja na osnovu zakona poseduju određena javna ovlašćenja ili se profesionalno bave zaštitom i obezbeđenjem ljudi imovine, lečenjem i zdravstvenom zaštitom ljudi, odnosno poslovima čuvanja, vaspitanja ili obrazovanja maloletnih lica, ako su za krivično delo saznala u vezi sa svojom delatnošću.

- **Neprijavlivanje krivičnog dela i učinioca (Član 332.)**

(1) Ko zna da je neko lice učinilo krivično delo za koje se po zakonu može izreći zatvor od trideset do četrdeset godina ili zna samo da je takvo delo učinjeno pa to ne prijavi pre nego što su delo, odnosno učinilac otkriveni, kazniće se zatvorom do dve godine. (2) Kaznom iz stava 1. ovog člana kazniće se i službeno ili odgovorno lice koje svesno propusti da prijavi krivično delo za koje je saznalo u vršenju svoje dužnosti, ako se za to delo po zakonu može izreći pet godina zatvora ili teža kazna. (3) Službeno ili odgovorno lice koje svesno propusti da prijavi krivično delo svog podređenog koje je on učinio pri vršenju svoje službene, vojne ili radne obaveze, ako se za to delo po zakonu može izreći zatvor od trideset do četrdeset godina, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina. (4) Za neprijavlivanje krivičnog dela ili učinioca iz st. 1. i 2. ovog člana neće se kazniti lice kojem je učinilac bračni drug ili sa kojim živi u trajnoj vanbračnoj zajednici, srodnik po krvi u pravoj liniji, brat ili sestra, usvojilac ili usvojenik, kao i bračni drug nekog od navedenih lica, odnosno lice koje sa nekim od njih živi u trajno vanbračnoj zajednici, kao i branilac, lekar ili verski ispovednik učinioca.

VEZA IZMEĐU ZAKONSKE OBAVEZE PRIJAVLJIVANJA I EDUKOVANOSTI RAZLIČITIH PROFILA ODGOVORNIH ZA ZAŠTITU DETETA

Bez učenja o temi seksualnog nasilja, nema ispunjenja zakonske obaveze prijavljivanja ni pravilne intervencije.

U dvadesetprvoj godini rada, Incest Trauma Centar - Beograd deli svoje iskustvo praktičarki - posebno iz svog identiteta **TRENING CENTRA** - i realizuje edukativne programe sa temom nasilja nad decom i ženama. Do sada, izvela smo obučavanja osnovnog i naprednog nivoa za **8344 zaposlenih, različitih profila, iz 789 ustanova/organizacija (od toga 4/5 iz državnih ustanova)**. U ovom trenutku smo trenerice u okviru 5 akreditovanih programa od strane Ministarstva prosvete i Ministarstva zdravlja RS. Pored toga, naš **TRENING CENTAR** izvodi dodatnih 9 edukativnih programa naprednog nivoa prilagođenih različitim profilima i ustanovama / organizacijama. Za svaku polaznicu/ka je pripremljena lična kopija stručne literature u elektronskoj verziji (više od 700 strana teksta). Od 2013. godine, podignut je i tehnički kapacitet **TRENING CENTRA**. Po okončanju treninga, Incest Trauma Centar - Beograd izdaje sertifikate učesnicama i učesnicima.

Tabela 1: Zastupljenost u edukativnim programima Incest Trauma Centra - Beograd (1994-2014) - različiti profili odgovorni za zaštitu deteta od seksualnog nasilja

Sektor/ Period	1994-2009	1994-2009	1994-2014	1994-2014
	%	Broj osoba	%	Broj osoba
Socijalna zaštita	27	1574	23	1968
Zdravstveni sektor	18	1049	15	1221
NVO	14	842	13	1084
Policija	12	699	9	763
Škole i vrtići	10	555	16	1337
Studentska populacija	9	524	11	896
Mediji	3	174	3	251
Osoblje zatvorskih ustanova	2	117	2	121
Tužiocci, sudije, advokati	1	61	1	82
Političarke/i	-	-	1	52
Veroučitelji/ce	-	-	2	166
Ostalo	4	233	5	403
UKUPNO	100	5828	100	8344

* Ukupno 8344 zaposlenih iz 789 ustanova / organizacija (87% državnih ustanova ili 7260 osoba).

**Osoblje zatvorskih ustanova iz KPZ za žene u Požarevcu, VPD u Kruševcu, KPD u Valjevu i Bolnice Centralnog zatvora u Beogradu (gde su žene i maloletna lica na izdržavanju kazne), iz jednog u drugi naznačeni vremenski period je nastavilo pohađanje edukativnih programa Incest Trauma Centra – Beograd naprednog nivoa.

U prethodnom petogodišnjem periodu, beležimo ogromnu zainteresovanost zaposlenih u obrazovanju da učestvuju u edukativnim programima Incest Trauma Centra - Beograd. Ova činjenica ohrabruje, znajući da se radi o posebno značajnim figurama u životu deteta, profesionalnim licima koja su prva linija svakodnevnog kontakta sa decom.

Istovremeno, u ovom periodu beležimo akumulaciju prethodnih iskustava u saradnji sa centrima za socijalni rad kroz naše edukativne programe. Akumulacija se ogleda u njihovoj direktnoj primeni stečenih znanja u rešavanju slučajeva seksualnog nasilja nad decom.

Sa zaposlenima u policiji, ostvaruje se uspešna saradnja na polju prevencije.

KRAJ DOKUMENTA

Beograd, 18. novembar 2014.

Dr Ljiljana Bogavac

zamenica direktorke

063 752 12 54